

Birinyi József köszöntése

A jeles népzene kutató, hangszeres előadóművész, pedagógus és kultúrpolitikus 2016-ban ünnepelte hatvanadik születésnapját, amelyet „60 év – 60 hangszer” címmel rendezett hangverseny keretében, néhány hónapos késéssel bár, ám hűséges közönsége körében is megünneplelt (2017. január 25. Duna Palota). Birinyi József sokoldalú munkásságát számba venni is nehéz. Több mint 1300 darabot számláló, tudományosan feldolgozott családi hangszergyűjteménye Kárpát-medencei, európai, de talán világviszonylatban is kivételes, nemcsak méreteiben, hanem jellegében is, minthogy a világ majd’ minden tájáról őriz hangszereket. Családi gyűjtemény, hiszen a kezdeményező az édesapa, míg a gyűjtő–rendszerező munkában társa a fivér. Ilyen hatalmas tárgyi–szellemi örökség és persze gazdag pedagógiai tapasztalatok birtokában írhatta meg Birinyi József a népi hangszerkészítés iskoláját; a téma iránt megnyilvánuló társadalmi érdeklődést jelzi, hogy a könyv több változatban is napvilágot látott. A szerző „*Hangszervarázs. Népi hangszerek készítése*” című előadása megtalálható az interneten is. Ezekből az írásokból inspirációt meríthetnek, segítséget kaphatnak, akik az önkifejezés egyszerű, hangszeres útjait keresik, hiszen: „A zenére vágyó ember minden anyagot felhasznál saját környezetéből.” (Lásd a „*Mi ez a gyönyörű*” (Kodály) – *zene-hallgatóvá nevelés c. konferenciakötetben*, Budapest, ELTE TÓK, 2011. 129. o. Interneten: http://old.tok.elte.hu/kutatokozpont/upload/publikacio/Mi_ez_a_gyonyoru_2011.pdf.) A zenei önkifejezésnek ez a sajátos módon alkotó formája a Kodály-pedagógiához szervesen illeszkedik, hiszen kontrollált aktivitásra épül, gazdag folklór-háttérre támaszkodhat és bárki számára elérhető.

A kutató, a pedagógus és az előadóművész Birinyi József kooperációjából és a – mára már szinte kikopott kifejezéssel) népművelő elkötelezettségéből született meg a „*Síppal, dobbal*” című televíziófilm (2003), amely DVD-n is hozzáférhető és amelynek programját az országsszerte élő koncertek formájában is bemutatta az alkotó. – A kultúrpolitikus Birinyi József számára pedig igazi születésnapi ajándék lehetett a Kodály-pedagógia felvétele az UNESCO világörökségi listájára és beemelése a hungarikumok (azaz „ország- és nemzethordozó/építő márkaelemek”) gyűjteményébe, hiszen ezért az ügyért küzdött maga is sok éven át, a *Magyar Hungarikum Szövetség* elnökeként és a *Parlamenti Hungarikum Munkacsoport* tagjaként egyaránt.

Portrénk nem lenne teljes, ha nem tennénk említést Birinyi József film-rendezői munkásságáról. Számos zenei és néprajzi film alkotótársa, ugyanakkor egy *nem zenei* és *nem néprajzi* filmje, a 2011-ben bemutatott „*Út a csillagok alatt – El Camino a világ oltárától a világ végéig*” most, a fatimai Mária-jelenések századik évfordulóján és két egykori látnok szentté avatása idején külön aktualitást nyert. A Tokaji Ferenc forgatókönyvére készült, 2016-ban DVD-n is megjelentetett másfél órás film két magyar zarándok útját követi a portugáliai Fatimától – az 1917. évi Mária-jelenések helyszínétől – a spanyolországi Santiago de Compostelán – Szent Jakab apostol kultuszának központján – át az ibériai félsziget, az ókori „világ végéig”. A zarándoklatot követve nemzeti vonatkozásokat, művelődéstörténeti értékeket tár fel, de mélyre ás az emberi lélekben is, és ez az a mozzanat, amely talán a legmélyebben kapcsolja ezt az alkotást Birinyi munkásságának más területeihez. A film legfőbb témája a transzcendencia-kereső ember. Márpedig a transzcendens megtapasztalásának igénye, ami oly sokakat zarándoklatra hív, ott van a zenélésben; a zene semmi egyébből: egy transzcendens világgal való kapcsolatteremtés igényéből született – kimutatja ezt számos, a világ

legkülönbözőbb területén folytatott kultúrantropológiai kutatás. (A filmről részletes ismertetés olvasható a KÓTA honlapján, <http://kota.hu/aktualis/hirek/563-ut-a-csillagok-alatt.html>.)

Birinyi József csendes, ám sokakat és sokféleképpen megszólító, sokoldalú tudományos, művészi és pedagógiai alkotómunkája példaszerű lehet sokunknak, elért eredményei pedig mindnyájunkat gazdagítanak.

Köteles György